

БЪЛГАРСКИ ХЕЛЗИНКСКИ КОМИТЕТ

Отчет за дейността за периода януари – декември 2001 год.

февруари 2002 г.

Сфери на дейност

През 2001 г. Български хелзинкски комитет фокусира своята дейност върху няколко приоритетни области: защита правата на етническите малцинства, правата на бежанците, кандидатите за убежище и мигрантите, положението в местата за принудително задържане, правата на децата в държавните институции, правата на пациенти в психиатрични клиники, условия в социални домове за възрастни с психически заболявания и/или умствена изостаналост, свръх-употреба на сила от правоприлагащите органи, свобода на сдружаването, свобода на изразяването и достъпа до информация, справедлив процес, права на сексуалните малцинства. Комитетът поддържа и правна програма, чрез която представяше пред българските и международните съдилища сериозни случаи на нарушаване на правата на човека в страната. През годината БХК организира редица публични изяви по различни поводи. Комитетът значително разшири своята издателска програма, чрез която правеше находките си публично достояние.

Заключенията на изследователската работа на БХК, поместени в годишния доклад за правата на човека, бяха цитирани в годишните доклади на Амнести интернешънъл, Хюман райтс уоч, Международната хелзинкска федерация по правата на човека, Държавния департамент на САЩ (докладите за правата на човека и за религиозните свободи).

Нови проекти

През 2001 г. БХК стартира няколко нови проекта. През май 2001 г. с подкрепата на холандската фондация "Св. Фондс де Тру" и съвместно с Българската гей организация "Джемани" стартира изследователски проект за анализ на българско законодателство, имащо отношение към хомосексуалистите. През август БХК разшири работата си в сферата на детските институции като започна работа по проект за изследване на домовете за деца с умствени и физически увреждания и лобиране за законодателни промени. Проектът е 11-месечен и се подкрепя от Посолството на САЩ. През есента сп. "Обектив" започна да се издава с подкрепата на Фондация "Отворено общество" – София; вторият компонент в този проект е изготвянето на алтернативен доклад за изпълнението на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства. През октомври 2001 г. стартира и продължението на миналогодишния проект за изследване на етническата преса в България – този път с фокус върху етническите публикации в централния и местен български печат. Проектът се изпълнява съвместно с подкрепата на Демократична мрежа чрез Българска медийна коалиция. В края на годината Правната програма стартира проект с образователна насоченост за провеждане на серия семинари за практикуващи юристи от югоизточна Европа. Проектът е двугодишен и се подкрепя от КОЛПИ – Будапеща.

Паралелно с новите проекти, продължи работата по текущите дейности и проекти на комитета. Пълно причисляване на действащите проекти на БХК следва по-долу в хода на изложението.

Освен нови проекти, в рамките на текущите си проекти БХК започна ангажимент в нови сфери, като например работа в областта на права на психично болните.

Партньорства

През изтеклата година комитетът установи добро сътрудничество с организацията Ментал дисабилити райтс интернешънъл (МДРИ), Вашингтон. Съвместно с нейни представители и представител на Амнести интернешънъл през октомври 2001 г. беше проведена мисия в заведенията за деца и възрастни с умствени увреждания и/или психически разстройства. Първата стъпка след мисията беше стартиране на кампания за подобряване на социалните грижи в България. Втора мисия в друга група заведения беше проведена през януари 2002 г. МДРИ избра БХК за местен партньор и за организирането на своята първа конференция в България през януари 2002 г.

През октомври 2001 г. представители на БХК бяха поканени да изнесат лекция на годишната среща на Българската психиатрична асоциация. В края на годината комитетът беше поканен от Дирекция "Права на човека" в МВнР да представи коментара си и материали относно изпълнението на Рамковата конвенция за защита на националните малцинства. БХК получи и покана да присъства на заседанията на парламентарната Комисия по правата на човека и вероизповеданията.

В допълнение към горните партньорства, БХК продължи да работи заедно със своите партньори от страната и чужбина, както по отделни инициативи, така и по текущи проекти.

Партньори на БХК от страната:

Българска гей организация "Джемини"
Българска медийна коалиция
Българска психиатрична асоциация
Български адвокати за правата на човека
Междуетническа инициатива за човешки права
Министерство на труда и социалната политика
Национален център за социална рехабилитация
Партньори България
Проект "Права на човека"
Областни и общински служби за социално подпомагане
Организация ДРОМ
Фондация "Български джендър изследвания"
Фондация "За децата"
Фондация "Дайвърсити"
Фондация "Програма достъп до информация"
Фондация "Толерантност"
Център за независим живот

Международни и чуждестранни партньори на БХК:

Амнести интернешънъл, Лондон
Артикъл 19, Лондон
Европейски център за правата на ромите, Будапеща
Институт за конституционна и законодателна политика – Будапеща
ИНТЕРАЙТС, Лондон
Международна гей и лесбийска комисия, Ню Йорк
Международна хелзинкска федерация по правата на човека, Виена
Ментал дисабилити адвокати сентър, Будапеща

Ментал дисабилити райтс интернешънъл, Вашингтон
Полска хелзинкска фондация за правата на човека
Правна инициатива за публично право, Ню Йорк
Програма за наблюдение на присъединяването към Европейския съюз, Будапеща
Румънски хелзинкски комитет
Черногорски хелзинкски комитет

Публични изяви

През отчетния период комитетът участва като организатор или съ-организатор на следните публични изяви.

- *Обучение за водене на правозащитни дела за адвокати от югоизточна Европа:* Четиридневното обучение се проведе през ноември 2001 г. в София с подкрепата на КОЛПИ – Будапеща. То беше организирано за адвокати, работещи в сферата на правата на човека от Албания, България, Македония, Югославия и Молдова, с цел да подобри техния капацитет за завеждане на дела пред Европейския съд по правата на човека.
- *Защита на малцинствата в процеса на присъединяване към ЕС:* БХК организира мероприятията от името на Програмата за наблюдаване на присъединяването към ЕС на Институт "Отворено общество". Организирано на 8 ноември 2001 г. за представянето на доклада за България по горната тема, мероприятията срещна голям интерес от страна на ромски организации, малцинствената преса, държавни институции (Министерство на външните работи, Националният съвет по етнически и демографски въпроси към МС, Столична община).
- *Кръгла маса върху кризата в Българското национално радио:* Кръглата маса беше проведена на 12 май 2001 г. с цел да възобнови обществените дебати върху кризата в националното радио. Участниците в дискусиите артикулираха нуждата от промени в медийния закон. Книгата на БХК "Радиото – между властта и професионализма" беше представена на срещата.
- *Конференция "Десегрегацията на ромските училища в България – условие за равен старт на ромите в обществото":* Конференцията беше проведена на 27 април 2001 г. в София съвместно с Проект "Права на човека", Европейския център за правата на ромите и Програмата за участие на ромите към Институт "Отворено общество" – Будапеща. Конференцията беше организирана с цел да се предложи модел за предприемане на всеобхватно за страната въвеждане на равни образователни възможности за ромите.
- *Обучителен семинар "Анти-дискриминационно законодателство - законодателство и практика на международните и вътрешните съдилища":* Семинарът, организиран на 20-21 април 2001 г., беше съвместна инициатива на БХК и Европейския център за правата на ромите. На него присъстваха практикуващи юристи, представители на малцинствени организации и чуждестранни експерти.
- *Кръгла маса "Социално-педагогическите интернати и възпитателните училища интернати в България":* Кръглата маса беше организирана през февруари 2001 г. и на нея бяха поканени директорите на СПИ и ВУИ, представители на държавни агенции и работещи в сферата неправителствени организации. На кръглата маса се обсъдиха условията в тези институции, процедурата за настаняване, основните проблеми, констатирани от БХК, както и от работещите в тях. На кръглата маса беше обсъден първият вариант на книгата на БХК за ВУИ и СПИ.

През изтеклата година бяха изнесени и няколко пресконференции по конкретни теми: за представянето на годишния доклад за правата на човека, за положението в местата за лишаване от свобода и за положението в националното радио.

Публикации

През 2001 г. БХК поддържаше активна издателска програма. Освен периодичните издания "Обектив" и "Бежанците днес и утре" (за по-подробно описание вж. по-долу), комитетът издаде 6 книги с находките на различните си проекти. Книгите са обявени в Интернет страницата на комитета и могат да бъдат закупени от заинтересовани лица и организации:

- *"Радиото – между властта и професионализма":*

Книгата представлява документална история на протеста на журналистите от Българското национално радио по повод смяната на неговото ръководство. Тя бе представена на специално организирано мероприятие в Агенция "София прес" през м. април 2001 г.

- *"Децата в институциите, том 1: Социално-педагогически интернати и възпитателни училища-интернати":*

Книгата прави обзор на ВУИ и СПИ, както и анализ на процедурата за настаняване във ВУИ и СПИ и правото на свобода и справедлив процес; приложено е и релевантно законодателство.

- *"Следствените арести в България":*

Книга обобщава резултатите от двугодишното наблюдение, което БХК направи след посещения във всички арести. Тя съдържа описания на материалните условия за задържане и анализ на несъответствието между нормативната уредба на арестите и реалната възможност за използване на всяко едно от правата.

- *"Децата в институциите, том 2: Домове за медико-социални грижи":*

Книгата разглежда положението в 30-те от които са дома за медико-социални грижи за деца от 0 до 3 години, какви са условията за отглеждане и възпитание на децата, както и стандартът, при който живеят.

- *"Децата в институциите, том 3: Домове за деца в предучилищна възраст":*

Третият том от серията анализира положението в 33-те дома за деца от предучилищна възраст (от 3 до 7-годишна възраст).

- *"Стационарната психиатрична помощ в България и правата на човека":*

Последната за годината книга се спира върху проблемите в държавните психиатрични клиники в страната, констатирани от изследователи на БХК в хода на изследването, проведено там (книгата е издадена на български и английски).

Стажанти

През 2001 г. БХК отново прие стажанти в различните си програми. Програмата на БХК за защита на бежанците, кандидатите за убежище и мигрантите приемаше стажанти целогодишно. Централният офис прие трима стажанти: от Юридическия факултет към Колумбийския университет, САЩ, от Колежа Брин Маун, САЩ и от Университета на Болоня, Италия, които работиха в правната програма на БХК/извършваха изследвания по малцинствени въпроси.

Финансиране

През 2001 г. дейностите на комитета се финансираха по проекти, осъществени с подкрепата на следните донори:

- Върховен комисариат за бежанците към ООН;
- Демократична комисия, Посолство на САЩ – София;
- Демократична мрежа – Институт за устойчиви общности;
- Европейски център за правата на ромите - Будапеща;
- Институт "Отворено общество" - Будапеща,
- Институт за конституционна и законодателна политика, Унгария;
- Програма МАТРА на Министерството на външните работи на Холандия;
- Програма ФАР Демокрация на Европейския съюз;
- Фондация "Отворено общество - Европа";
- Фондация "Отворено общество" – София.
- Фондация "Св. Фондс де тру".

Нито едно от даренията по проектите не представлява повече от 1/3 от цялостния бюджет. Делът на финансовото участие на отделните донори в бюджета на БХК е приложен във финансовия отчет.

Бъдещи дейности

През 2002 г. БХК възнамерява да продължи ангажиментите си в сферите на защита на малцинствените права, наблюдение на положението в местата за принудително задържане, защита на бежанците, кандидат-бежанците и мигрантите, правата на детето. Комитетът ще продължи да поема и стратегически дела пред вътрешните и международните съдилища. Тези дейности ще бъдат изпълнени в рамките на нашите основни програми – Правната програма, Програмата за местата за лишаване от свобода, Програмата за защита на бежанците и мигрантите, Проект "Деца в институциите", и в рамките на проекта за институционална подкрепа.

Освен това, работата, която БХК стартира наскоро в сферата на защита на правата на душевноболните и правата на хомосексуалистите, ще бъде допълнително развивана. Комитетът ще предприеме изследване на положението в сферата на правата на душевноболните с акцент върху положението в социалните домове за деца и възрастни с умствени увреждания и/или психически разстройства. По отношение на правата на хомосексуалистите, БХК ще продължи съвместната си работа с Българската гей организация "Джемини" с образователен проект, чиято цел е да обучи гей и лесбийската общност в страната да провежда мониторинг върху нарушения на техните права и начините, по които да реагират в такива случаи.

Най-сетне, както беше отбелязано по-горе, всякакви нови проблеми и нарушения, които възникват в динамичната правозащитна среда и изискват намеса, ще бъдат обект на внимание от проекта за институционална подкрепа на БХК в частта му за правозащитни изследвания. Подобно вмешателство ще е временно решение до стартирането, при необходимост, на специални проекти за следене на съответния проблем.

Извършвани дейности по проекти през 2001 г.

През отчетния период работещите в БХК бяха ангажирани в изпълнението на проектите, описани по-долу:

Институционална подкрепа на БХК, лобиране чрез участие в медиите, чрез публикуване на месечното списание "Обектив" и поддържане на Интернет страница

През 2001 г. институционалната подкрепа на БХК се финансираше по двугодишен проект с Институт "Отворено общество" – Будапеща. Датите на проекта са: март 2000 г. – март 2002 г. В края на ноември 2001 г. беше подадено предложение пред същия донор за ново двугодишно финансиране. Отговор се очаква в началото на март 2002 г.

По проект за институционална подкрепа БХК поддържа пет щатни служители, които обслужват всички проекти и инициативи на комитета, базирани в централния офис на БХК. По проекта работят председателят на БХК Красимир Кънев, Гергана Ерменкова - счетоводител, Мария Михалева и Миряна Илчева - технически сътрудници на половин щат, Десислава Симеонова - административен директор.

БХК винаги е търсил участие в медиите и медийно отразяване на мероприятията си като един от най-успешните начини за разгласяване на правозащитните проблеми сред обществото. Комитетът е установил тесни връзки с медиите във връзка с експертизата си по международно право, бежански въпроси, полицейска бруталност, положение в местата за лишаване от свобода, свобода на словото, защита от дискриминация. В резултат на това, БХК често получава покани за участие в програми по БНТ, БТВ и по-малките телевизионни канали. През годината се получиха и голям брой покани за участие в предавания по БНР, Радио "Свободна Европа", Дарик радио, Дойче веле. Публикациите в централната преса за дейностите на комитета или от представители на БХК са също немалко на брой.

В допълнение към медийните си участия, БХК издаваше месечното сп. "Обектив". Списанието се разпространява сред държавните институции, неправителствения сектор, чуждестранни легации, религиозни деноминации, частни лица и печатни и електронни медии. До м. септември 2001 г. списанието се издаваше със подкрепата на Програмата МАТРА към холандското Министерство на външните работи. След този период до март 2002 г. издаването на списанието се финансира по проект пред Фондация "Отворено общество" – София. Занапред издаването е заложено в проекта за институционална подкрепа пред Институт "Отворено общество" – Будапеща, който ще бъде разгледан в началото на март 2002 г.

В периода януари - декември 2001 г. бяха публикувани десет броя от списанието на български и четири броя на английски. Броевете се намират на Интернет страницата на БХК. За българските броеве на "Обектив" продължи работа с по-разнообразен брой външни автори, в т.ч. водещи журналисти от печатните и електронни медии. Английските броеве на "Обектив" по традиция поместиха текста на годишния доклад на БХК за състоянието на правата на човека през 2000 г., докато останалите обединиха най-интересното от излязлото в българските броеве.

Върху издаването на сп. "Обектив" работят Юлиана Методиева - главен редактор, и Росица Стойкова – редактор.

През 2001 г. БХК продължи да поддържа свой собствен сайт на адрес <http://www.bghelsinki.org>. Страницата е двуезична, на български и английски език, и съдържа подробна информация за: обща информация за БХК; описание на настоящите и минали проекти; сп. "Обектив"; правозащитни новини с ежедневна извадка от българския печат; годишни доклади; специални доклади; становища – по специални теми, по конституционни дела; дела на БХС в Европейския съд, като и текстовете на решенията на Съда в дела срещу България; българските текстове на международни правозащитни

документи, по които България е страна; богат подбор връзки с правозащитни Интернет ресурси. Страницата се актуализира няколко пъти седмично.

Интернет страницата на БХК се поддържа от Десислава Симеонова.

Програма за правна защита

През 2001 г. правната програма продължи работа по започнатия през 1998 г. тригодишен проект, подкрепен от Програма ФАР - Демокрация за укрепване на правната защита на правата на човека, където партньор от ЕС е лондонската организация ИНТЕРАЙТС. Проектът приключи през юни 2001 г., след което програмата продължи работа по няколко различни проекти, подкрепени от Европейския център за правата на ромите, Уестминстърската фондация за демокрация и КОЛПИ – Будапеща.

Основният компонент в дейността на програмата традиционно е застъпничество пред вътрешните и международните съдилища. Към юни 2001 г. проектът предоставяше представителство в 41 дела на нарушени права пред вътрешните съдилища, и в 40 дела пред Европейския съд по правата на човека. Делата пред вътрешните съдилища засягат законността на задържането, полицейска бруталност, свобода на изразяването. Делата пред Европейския съд по правата на човека засягат въпроси, свързани с свобода и сигурност на личността, право на живот, свобода на изразяване, право на семеен и личен живот, право на справедлив процес в разумен срок, свобода на сдружаването, право на мирно ползване на собствеността, право на достъп до съд. Правната помощ на граждани се предоставя съгласно условията на Правилата за предоставяне на правна помощ.

През ноември 2001 г. програмата организира семинар за водене на дела пред Европейски съд. Това е нов компонент в дейността, който ще се продължи и през 2002 г. Основната цел на обучението е предоставяне на умения по темата на практикуващи юристи, ангажирани в правозащитна работа, от Албания, България, Македония, Молдова и ФР Югославия. Фокусът беше върху придобиване на умения и знания за прилагане на юриспруденцията по ЕКПЧ по индивидуални дела и върху използване на процедурата пред Европейския съд. Втората цел беше да се започне основаване на мрежа от правозащитни адвокати в региона и да се поощри воденето на правозащитни дела в региона по международни инструменти.

Правната програма се ръководи от Йонко Грозев и се изпълнява съвместно с екип от трима правни консултанти и един деловодител – Бойко Боев, Георги Митрев, Маргарита Илиева и Огюст Нгамба.

Програма за наблюдаване на положението в местата за задържане

Програмата за наблюдаване на положението в местата за задържане (полицейски и следствени арести, затвори и трудово-поправителни общежития, психиатрични заведения, възпитателни училища-интернати, социално педагогически интернати) работеше през 2001 г. с подкрепата на Програма МАТРА на Министерството на външните работи на Холандия. Проектът ще приключи през юли 2002 г., след което финансиране за дейността ще се търси от други източници.

Изследователите на БХК имат пълен достъп до всички места за лишаване от свобода. В началото на 2001 г. ни беше предоставен пълен достъп до полицейските управления; посещенията в следствените арести, затворите и ТПО се извършват с пропуски от Главно управление на местата за лишаване от свобода; посещенията във ВУИ са разрешени от МОН; психиатричните болници се посещават с разрешение от Министерство на здравеопазването, а Министерството на труда и социалната политика е дало съгласието си за посещенията в социалните домове за душевноболни.

По време на посещенията бе осъществяван контакт както със служители от затворите, така и с лишени от свобода. Анализът на данните, до които изследователите достигат, намери място в годишния доклад на комитета за състоянието на правата на човека в България.

Дейността по наблюдение на следствените арести бе финализирана с издаването на специална публикация. В допълнение към посещенията през първото полугодие на годината бяха организирани няколко контролни посещения за проверка на информация, свързана с наличието на площадки за престой на открито и помещения за свиждане. При изготвянето на публикацията бе направен опит да се обхванат всички аспекти на престоя в следствен арест и да се анализира съответствието на международните и българските стандарти за третиране на задържани лица с реалното положение на обвиняемите. Публикацията бе разпратена на Министерство на правосъдието, на Главна дирекция "ГУМЛС", на всички областни арести, на медиите, както и на представители на изпълнителната власт и на организации и институции, които имат отношение към състоянието на правата на човека по време на предварителното задържане.

Нов фокус през изминалата година бяха правата на лица, настанени в психиатрични клиники и социални домове, в които се настаняват граждани с душевни недъзи, поставени под запрещение. Основен акцент през периода бе поставен на анализирането и систематизирането на данните за публикация за правата на психично болни граждани, настанени на стационарно лечение. Съвместно с психиатри от Българската психиатрична асоциация бяха извършени допълнителни посещения в държавни психиатрични болници и психо-диспансери. За обсъждане на медицинските аспекти на констатираните проблеми бяха поканени практикуващи психиатри, които помогнаха на изследователите с информация за процедурата по настаняване и лечение на хората с душевни недъзи. За допълване на цялостната картина на принудителните медицински мерки бяха изчетени десетки дела в районните съдилища, с които се постановява настаняване на задължително лечение. Изследователи на комитета лично присъстваха на няколко дела, за да наблюдават протичането на съдебните заседания и да изследват наличието и ефективността на адвокатската защита, необходимостта от налагането на принудителни мерки и спазването на сроковете за настаняване.

През последните месеци БХК постигна договореност с Министерството на труда и социалната политика да посещава домове за възрастни, поставени под запрещение. Обект на наблюдение бяха 26 дома за възрастни с умствена изостаналост (ДВУИ), 12 дома за възрастни с психични разстройства (ДВПР) и 13 дома за възрастни с деменция. След посещение на дома в плевенското село Санадиново през октомври 2001 г. БХК сезира прокуратурата за нечовешките и унижителни условия, в които бяха настанени домуващите. Загриженост за условията в тези домове проявиха и организации като Амнести интернешънъл и Ментал дисабилити райтс интернешънъл, които заедно с изследователи на БХК посетиха няколко дома. В резултат трите организации организираха кампания за подобряване на условията на живот в социалните домове. През периода бяха посетени по-голямата част от домовете, за да се анализират битовите, процедурните, терапевтичните и чисто медицински аспекти на живота в тези заведения.

Работата на БХК в тази сфера привлече много медийно внимание, в това число и от чужбина. В тази връзка декемврийският брой на немското сп. "Алегра" публикува информация за дома в Санадиново. През годината изследователите по проекта редовно публикуваха статии в сп. "Обектив". Координаторът на проекта написа главата за положението в местата за задържане за годишния доклад на БХК за 2000 г.

Програмата за наблюдение на местата за задържане се ръководи от Станимир Петров и се изпълнява съвместно с екип от изследователи – д-р Георги Банков, Елица Гергинова и Славка Кукова.

Програма за защита на бежанците и мигрантите

Програмата на БХК за защита на бежанците, кандидат-бежанците и мигрантите съществува от 1994 г. се финансира от Върховния комисариат за бежанците на ООН (ВКБООН) и от няколко други по-малки спонсори.

През изтеклата година основната цел на програмата остана предоставянето на правна помощ – консултации, представителство и съвети на приблизително 3 000 бежанци, кандидат-бежанци и други лица, нуждаещи се от закрила, както и да играе активна роля по отношение на мониторинга и стимулирането на подобрене в кандидат-бежанската система в България.

Застъпническите дейности, които програмата предлагаше през изтеклата година, бяха правно представителство за достъп до регистрация, интервюта и процедурни консултации, наблюдение на местата за задържане на чужденци и на транзитната зона на летище София, обжалване на административни откази, представителство на отхвърлени случаи пред съдебните инстанции, представителство пред държавните власти, полицията, местните власти, консултиране на кандидати за убежище, бежанци и мигранти по въпроси, касаещи разрешителни за престой, гражданство, събиране на семейства, и др.

Една от основните цели на проекта през изминалата година беше да участва в дейности по развиването на правната база в областта на защита на бежанците. От началото на 2001 г. програмата участва в изготвянето на предложения за промяна в приетия през 1999 г. Закон за бежанците.

През годината излизаше бюлетинът "Бежанците днес и утре". Неговото публикуване се подпомага от Ресурсния център за неправителствени организации. Бюлетинът продължи да информира бежанците и да ги стимулира да намират разрешение на някои от проблемите си. Бюлетинът продължи дискусиата и диалога между институциите, ангажирани в разработването на бежанско законодателство. Някои от по-важните теми в списанието през годината бяха нововъведената за страната бърза процедура и качеството на оценката на искането за убежище.

За съжаление, усилията на програмата да бъде активен участник в правната клиника към Юридическия факултет на Софийски университет не бяха успешни. Предложението на програмата да бъде съ-организатор на правна клиника по бежанско право през 2002 г. беше отхвърлено от декана на Юридическия факултет.

Програмата за защита на бежанците и мигрантите се ръководи от Илиана Савова и се изпълнява съвместно с екип: Антоан Макиту – консултант-интервюист, Антоанета Събева - програмен асистент, Георги Тошев – правен асистент, Добромира Найденова – правен консултант, Доротея Младенова – редактор на сп. "Бежанците днес и утре", Мариана Стоянова – консултант-интервюист, Милена Стойнева – счетоводител.

Проект "Деца в институциите"

Двугодишният проект "Деца в институциите" стартира в края на 1999 г. с подкрепата на Програмата МАТРА на холандското Министерство на външните работи. При неговото приключване през септември 2001 г. наблюдението на детските институции продължи чрез едногодишен проект за наблюдение на домовете за деца с умствени и физически увреждания, подкрепен от Посолството на САЩ в София. Друго проекто-предложение за застъпническа работа в 128-те помощни училища за деца с лека форма на умствена изостаналост е подадено пред друг донор; решение по него се очаква през м. март 2002 г. В случай на положителен отговор, с работата на БХК в тези заведения ще се покрие целият спектър от детски институции в страната.

В хода на изпълнение на горните проекти бяха посетени над 250 дома. Работата по проекта се изпълнява от изследовател, който е отговорен за посещенията, изготвянето на докладите, провеждане на срещи с отговорните ведомства при необходимост за намеса.

Информацията в домовете се събира по подробен въпросник с раздели върху битови условия, отношенията между деца и възпитатели, качеството на образованието, случаи на малтретиране, медицинско обслужване, водена документация и т.н.

През годината в резултат на наблюденията по домовете бяха издадени две книги от поредицата "Деца в институциите" – том 1 "Домове за медико-социални грижи" и том 2 "Домове за деца в предучилищна възраст". Обобщенията от посещенията в оставащите заведения за деца също ще бъдат публикувани в специални издания.

Лобирането сред отговорните ведомства за промяна в практиките е важен компонент в проекта. Взаимодействието на комитета с държавните и местните власти доведе до редица конкретни промени в институциите: например, сигнали на БХК относно случаи на дизентерия доведоха до проверки от ХЕИ в дом, където положението беше силно обезпокоително.

Проектът имаше голям успех в генериране на медийно внимание към положението на децата в държавни заведения. Медиите "прегърнаха" тази тема и вече проявят по-силна заангажираност към нея. Проблемите на децата в тези заведения вече се дискутират редовно по Радио "Свободна Европа", Дойче веле, БНР, както и в пресата ("24 часа", "Дневник"). През цялата година изследователите по проекта предоставяха материали за сп. "Обектив" за рубриката права на децата.

Екип от изследователи изпълняваха работата по проекта пред МАТРА - Антоанета Ненкова, Борислава Гицова, Николина Пейчева и Яна Яворова. Продължението на проекта пред Посолството на САЩ се изпълнява от Антоанета Ненкова.

Проект "Достъп до правосъдие"

Проектът "Достъп до правосъдие" стартира през 2000 г. с подкрепата на Института за конституционна и законодателна политика – Будапеща, а впоследствие с подкрепата на Европейската комисия. Партньори в изпълнението на проекта са: Хелзинкската фондация за права на човека (Полша), Паблик интерес лоу инициатив (САЩ), ИНТЕРАЙТС (Великобритания).

Проектът е насочен към уязвими и намиращи се в неравностойно положение лица и групи - социално слабите, етническите и национални малцинства. Дългосрочната му цел е намаляване зависимостта на изхода по наказателни дела от общественото положение и материалното благосъстояние на обвиняемите и подсъдимите, и да стимулира практическото прилагане на правата в законодателството. В момента достъпът до справедлив съдебен процес зависи от детайлното познаване на правната уредба и умението за прилагане на средствата, предоставени от нея, към конкретния случай. Наличието на служебен защитник е определящо за прилагане на процесуалните гаранции за право на защита по българското законодателство, което е все още далеч от възприетите от Европейския съд стандарти.

Дейностите по проекта през годината включиха провеждане на представително за страната изследване на повече от 1 800 наказателни дела, с цел да се установи мащабът на служебна защита и профилът на хора, изключени от нея, посредством изследване на наказателни дела и интервюта със затворническо население. Бяха проведени също така и две заседания на Управителния съвет по проекта. Имаше и едно участие в национален форум за достъпа до правосъдие във Варшава, Полша.

Работата по проекта се ръководи от Георги Митрев.

Практически достъп до демокрация в централна и източна Европа

Проектът стартира през август 2000 г. като съвместна инициатива на организацията Артикъл 19 – Международен център срещу цензурата, независимата група за защита свободата на словото от Великобритания, и осем местни партньорски организации, две от които от България – БХК и Програма "Достъп до информация".

Неговата цел да поощри и укрепи правата на човека и демократичното участие в няколко централно- и източно-европейски страни като засили капацитета на местно равнище за защита свободата на изразяването, като обръща специално внимание върху проблема с обидата и клеветата.

БХК също така беше ангажиран с провеждането на изследване върху заведени дела за обида и клевета срещу журналисти в България. Също така, по повод Световния ден за свободата на печата, БХК и партньорът по проекта Артикъл 19 изработиха Харта за обидата и клеветата. Хартата се спира върху тежките глоби, предвидени за клевета и обида, които могат потенциално да бъдат използвани за нагнетяване на свободата на словото. Двете организации отправиха апел към правителството да преразгледа разпоредбите за обида и клевета, за да се осигури прилагането на международните стандарти за свобода на словото.

Двама адвокати от БХК изнесоха лекции върху съществуващите разпоредби за обида и клевета на семинари за журналисти, организирани от Българската медийна коалиция.

Работата по проекта се координира от Бойко Боев.

Проект "Изследване на етническите публикации в българската преса"

Проектът за изследване на етническите публикации в българската преса беше стартиран през октомври 2001 г. и ще се изпълнява до м. април 2002 г. Той се осъществява с подкрепата на Демократична мрежа към Института за устойчиви общности чрез Българската медийна коалиция.

Проектът е продължение на миналогодишното изследване на малцинствената преса в България и включва пресклипинг на етнически публикации в седем централни всекидневника (24 часа, Демокрация, Дума, Монитор, Новинар, Сега, Труд) и седем местни печатни издания (сред които Видин, Марица, Струма, Шуменска заря). Проучването се изпълнява от социологическата агенция "Маркет тест".

При приключване на изследването БХК ще издаде книга с доклад върху резултатите от изследването на етническата тематика в горните български централни и местни издания.

Ръководител на проекта е Юлиана Методиева, Емил Коен е консултант.

Проект "Човешки права за хомосексуалните, бисексуалните и транссексуалните хора в България"

Проектът "Човешки права за хомосексуалните, бисексуалните и транссексуалните хора в България" стартира през м. май 2001 г. и приключи през ноември 2001 г. Той се осъществяваше съвместно от БХК и Българската гей организация "Джемини". Целта на проекта беше запознаване на гей и лесбийската общност в България с националното законодателство, което има специфично отношение към лицата с различна сексуална ориентация.

Проектът се състоеше от две части. Първата, която е финансирана от холандската организация "Св. Фондс де Тру", има за свои обект изследването на българското законодателство и представянето на положителни примери от чужди законодателства по отношение на не-хетеросексуалните лица. Втората част включва запознаване с изследването и представянето на темата права на човека пред членове на Българска гей

организация "Джемини" в няколко от големите градове в страната. Отговорни за първата част от проекта са юристите от Правната програма на Български хелзинкски комитет. Срещите в страната през втората част ще бъдат организирани от "Джемини".

В рамките на проекта бе написан доклад "Българско и международно законодателство, свързано с правата на хомосексуалните хора". Докладът е достъпен на български и английски на Интернет страницата на БХК.

Работата по проекта се изпълняваше от Бойко Боев.

Проект за написване на доклад за малцинствата в България

Проектът за написване на доклад за малцинствата в България стартира през м. юли 2000 г. с подкрепата на Фондация "Отворено общество – Европа. Дейностите приключиха през ноември 2001 г. с публично представяне на резултатите от изследването.

Опирайки се на съществуващите международни стандарти, в рамките на проекта се проведе изследване, което направи задълбочен анализ на законодателството, институциите и практиката по отношение на защитата на малцинствата в десетте страни кандидатки. Цялостното изследване, което се провеждаше едновременно в десет страни, фокусира върху положението на рускоезичното малцинство в Естония и Латвия и върху положението на ромите в останалите осем страни кандидатки.

Работата по проекта в България включи изследване, написване и представяне на доклада за защита на малцинствата в България в контекста на присъединяването към ЕС. Докладът съдържа информация в няколко раздела: демографски характеристики, законодателна рамка относно малцинствени права, расова и етническа дискриминация, расово-мотивирано насилие, институции за защита на правата на ромите (държавни, граждански, медийни), практика по отношение на малцинствени права, дискриминация (в образование, здравно обслужване, достъп до жилище, услуги, културни дейности, политика, работа, враждебна реч), политика на Европейския съюз.

Представянето на доклада се състоя на 8 ноември 2001 г. в София.

Изследването по проекта се ръководеше от Красимир Кънев и се изпълняваше в екип с Десислава Симеонова.

Красимир Кънев, Председател на БХК: